

LEIBNİZ'DEN TURING'E TRAJİKOMİK BİR YOL HİKAYESİ YOLCULAR VERİMLİ HATALAR TEHLİKELİ SONUÇLAR

ÖNSÖZ

Yarım asırdan uzun bir süredir bu kitaptaki konuların ve kişilerin akademik ve bilimsel dünyalarında çalışıyor, dolayısıyla yaşıyorum. Buna rağmen, meğer benim de bu kitaptan öğreneceklerim varmış. Aşağıda sıralayacaklarım umarım sizde de bir merak uyandırır.

- Matematik lisansından sonra felsefe ve bilim tarihi alanında yüksek lisans ve doktora yapmış olan Zuhal Hazar'ın duru Anadolu Türkçesiyle sergilediği anlatım ve nükte gücü, bu kitabın, her seviyedeki okur için anasının sütü gibi kolay okunur hale gelmesini sağlıyor.
- Kalkulus: Newton mu yoksa Leibniz mi kavgasına bir odun da Zuhal Hazar tarafından atılmış. Klasik mekanikte elbette Newton'cuyuz fakat şu sıralar artık kuantum ve yapay zekâ zamanı. Dolayısıyla hepimiz Leibniz'ci olduk...
- Leibniz'in de hayali (bir Esperanto örneği) olan dünyanın ilk doğal dil sentezi *Bâleybelen* adlı yapay dilin, on altıncı yüzyılda Edirne'de doğan Muhyî-i Gülşenî tarafından ortaya konmuş olduğunu bu kitaptan öğreniyoruz.
- Zuhal, şeytanın detayda gizlediklerini bulup çıkarırken sanki bir kol beyninizdeki çıkrıkları döndürüyor. Siz de kitabın okuyucusuyken bir de bakmışsınız farkına varmadan hikayenin bir parçası olmuşsunuz ve anlatılanları sanki tarih içinde kahramanlarla birlikte yaşıyorsunuz.
- Bugün görüyoruz ki Leibniz, 0 ve 1'in yokluk ve varlık yerine geçebileceğini de bulmuş. Zuhal soruyor: "Bütün sayıların varlık ve yokluk ile ifade edilebileceğini belirtmekle yetineyim ama Leibniz'in kendisini ikili sistemin mucidi olarak ilan etmesi doğru mu?"
- Russel'in Frege'yi tek bir cümleyle nakavt etmesi ve Frege'nin hayatını söndürmesi ile ilgili hikayenin bu derece acıklı olduğunu bilmiyordum...
- Frege bir garip cüce... Peki ya Gödel'in zamanın matematik devi Hilbert'i bir gecede yerle yeksan etmesine ne demeli? Matematik hiçbir zaman bu türden bir darbe yemedi.
- Turing'in hikayesi bir başka trajedi. Turing'le beraber, bugün geldiğimiz yapay genel zekâ noktasına bizi getirenlerin hikayelerinin bu kadar az sayfaya sığdırılarak aktarılabilmiş olması ise takdire şayan.
- En büyük korku; en büyük tehlikeyi de çok açık söylüyor Zuhal:

Yapay zekânın bir alt dalı olan *yapay öğrenmenin* nasıl çalıştığıнын tam olarak anlaşılammaması... Yani programı yazanların dahi programın içerde (şimdilerde bulutta) neler yaptığını ve nasıl o neticelere vardığını takip edememesi, bir fikrinin dahi olmaması... Bu durum, bilgisayar bilimcilerinin ve yapay zekâ uzmanlarının kendilerinden daha zeki bir yapay zekâ yaratmış olması anlamına geliyor olabilir mi?

- İşte Zuhal Hazar bu nev-i şahsına münhasır 152 sayfalık kitapta, sizleri on yedinci yüzyılda kalkulus'un mucidi Leibniz'den alıp yine Leibniz üzerine kurulu bugünün programlama dillerine ve yapay zekâyâ kadar getiriyor. Yer yer trajikomikleşen bir seyahat sonunda bizleri getirdiği son noktada, ChatGPT4 ve devamında gelen teknolojik gelişmeler sonucunda tehlike çanlarının artık bizim için çaldığını, sesinin çıkabileceği kadar çığlıkla haykırıyor. Nasıl ki nükleer yarış durdurulamadı, çok daha tehlikeli yapay zekâ bence de durdurulamayacak. Oppenheimer filminden hatırlanacağı üzere oldukça pahalı laboratuvarlarda yaratılan nükleerin aksine, bugün bilgisayar bilimcilerinin bizzat kendi kafalarında yarattığı bir canavarla karşı karşıyayız.

Hayaldî, gerçek oldu; olacak...

Yılmaz Akyıldız (Matematiksel Fizikçi)